

DRONNING DOROTHEA 1511-1571

HVEM KAN DU HØRE OM

Dronning Dorothea var gift med Christian 3., og fik stor betydning for Kolding efter hun blev enke. Danmark har haft to dronninger der hed Dorothea, hende her var Dorothea af Sachsen-Lauenburg.

HVORFOR LIGE HER

Christian 3. og hans dronning boede i lange perioder på Koldinghus. Kongen døde på slottet 1. januar 1559. Efter hans død stod blandt andet Sønderborg slot og Koldinghus for at forsørge Dronningen Dorothea, og hun valgte at blive i Kolding.

LYT eller LÆS lydvandringens tekst

LÆS MERE:

SLOTSHAVEN

Koldinghus var det første danske slot, der fik en slotshave. Den skabte Dronning Dorothea, og der plantede hun Danmarks første lysthus. Haven udviklede sig til et pænt stort grøntsagsbed på 36000 m², med en lille hyggehave inde i midten.

Det er længe siden, den sidste rest af haven blev inddraget til veje og bygninger, men den oprindelige have lå syd for Staldgården, afgrænset af Munkegade, Klostergade og Slotsgade.

Christian den 3. var den første konge under reformationen, og han fik nedlagt klostre over hele landet i en fart. Også Gråbrødre-klostret, der lå ved Klostergade. Alle klostre på den

tid havde nyttehave, og det var sikkert den, der blev inddraget som den første muld i slotshaven.

FAMILIEN RYKKER IND

Da Dorothea døde, viste det sig at sønnen, Frederik den 2., havde en lille gartner i maven. Han interesserede sig for haven, og til en start fik han fat i nogen, der kunne passe og vedligeholde den. Så fik han bygget et højt plankeværk rundt om haven, og forbød han borgerne at kigge på den. Derfor var det ikke tilladt for folk i nabolaget at bygge i etager, eller have vinduer, der vendte ud mod slotshaven.

Efter Frederik den 2. kom Christian den 4., som også i perioder boede på Koldinghus. Han var begejstret for Dorotheas have, og købte hampesnøre, stenkrukker og frugttræer fra Holland. Havemanden havde ordre til hvert år at sende en tønde syltede røde roser til København.

DRONNING AF DANMARK

I Danmark er der to dronninger der har styret riget. Den første Margrethe, og den anden Margrethe. Resten er mest kendt for hvem de var døtre af, eller hvem de blev mor til. De har været alliancepakker, man kunne tilbyde forskellige regenter, med henblik på at skabe fred, eller styrke magten i en truende situation. Nogle har levet helt tilbagetrukket, som et navn, der er klistret på kongerækken, andre har stukket en fod i døren, og gjort en forskel. Andre igen er trådt i karakter da de blev enker, og Dronning Dorothea er en af dem.

LÆS (lydvandringens tekst):

Det er ikke nemt, når ens søn og nevø ryger i totterne på hinanden, og man samtidig er mor til en uregerlig søn, der insisterer på at blive uvenner med alle naboerne.

Dronning Dorothea er født i 1511, og kun 14 år da hun bliver gift med hertug Christian, der senere bliver kong Christian III.

Han trækker vejret for sidste gang på Koldinghus i 1559, Enkedronningen bliver boende, og træder stærk og stædig ud af kongens skygge. Hun får stor betydning for Kolding.

I 1500-tallet bor 90% af os ude på landet. De fleste er bønder, der kæmper for at få maden til at slå til. Hvis man er heldig, hænger der lidt røgede pølser under loftet, men til daglig er der brød og grød på bordet. I løbet af perioden kravler vi op til at være omkring 800.000 danskere, efter at pesten i 1300- og 1400 tallet har tyndet godt ud i befolkningen. Livet er skrøbeligt - børnedødeligheden er stor, det er brandfaren også, og så er det ikke så godt for sundheden, at vi forretter vores nødtørft i stalden, i huller i jorden, eller i voldgrave og søer, hvor vi også fisker aftensmaden.

Christian III har kun været død i 4 år da hans og Dorotheas søn Kong Frederik II, og nevøen, kong Erik 14 af Sverige, kommer op at slås om, hvem der skal bestemme over Norden og Østersøen. De er ambitiøse, rige og ude af stand til at gå baglæns.

Syvårskrigen begynder i 1563. Dorothea har to vigtige opgaver på sin dagsorden. Den ene er at få stoppet krigen, før alle unge mænd bliver kanonføde, og de øgede skatter får maden ud af munden på de danske bønder.

Alle tror det bliver en rask lille krig. Det bliver det ikke. To uerfarne brushoveder på hver side af øresund - ingen vil give sig. I Sverige dør 100.000 ud af 700.000, og før det er slut er Danmark ved at gå fallit. I de syv år krigen varer, kæmper Dorothea på sidelinjen for at standse galskaben.

Frederik den II er ung og hans mor, der har politisk tæft, mener det er indlysende, at hun skal være hans rådgiver. Han ignorerer hende. Han skal ikke åndes i nakken af sin mor.

Men Dorothea er ikke en kvinde man verfer af, og resten af livet arbejder hun på, at få sin søn til at gøre som hun vil have det. Under krigen prøver hun at få Frederik til at indlede fredsforhandlinger. Det vil han ikke, og viljefaste Dorothea iværksætter plan B.

Hun går bag om ryggen på sin søn, og skriver i stedet til nevøen Erik af Sverige, og beder ham om at standse krigen. Da han heller ikke bider på, søsætter hun plan C, og prøver at skabe fred mellem Sverige og Danmark ved at hægte en svensk prinsesse på sin søn Magnus.

Også det gør hun bag kong Frederiks ryg. Den slags er det svært at holde hemmeligt, og Frederik II ser det som forræderi. Efterhånden er der en temmelig skidt stemning mellem kongen og hans mor.

Dorotheas 3. barn, Magnus, er næsten sværere at holde styr på end Frederik. Efter adskillige forsøg på at placere ham et sted i verden, lykkes det til sidst at købe Øsel-Wiek, et bispedømme i det, der nu er Estland.

Han har ikke tænkt sig at sygne hen. Han bliver beskrevet som ødsel, letsindig og med hang til sanselige nydelser. Han fester og bekriger sine naboer. Han angriber på skift russere, svenskere og polakker, og mangler konstant penge.

Her kommer Dorotheas anden opgave på tavlen. Magnus har ingen penge, storebror Frederik skal hjælpe ham. Men Frederik har ingen planer om at føre krig i estland, og han gider ikke Magnus.

Det, skriver hun i mange breve til de to sønner, gør hende ulykkelig. Bl.a. skriver hun til Frederik at hun hellere vil dø end skulle se på uvenskabet mellem ham og Magnus.

Der kommer ikke en lyd fra kong Frederik. Så må Dorothea selv i sving. Hun får lastet nogle skibe og sendt afsted til Magnus. Dem beslaglægger Frederik, og så er hun lige vidt.

Dorothea sidder ikke og broderer, mens sønnen og nevøen får hinandens lande i stykker. Kan hun ikke forhindre krigen i at fortsætte, kan hun mildne konsekvenserne for sin hjemby. Bønderne i Kolding skal ikke sulte.

Hun får bygget en kornmølle, som skal køre ved hjælp af vandet i slotssøen. Bagefter sørger hun for, at møllen har noget at lave. Dorothea befaler alle borgere og bønder i og omkring Kolding, til kun at få malet deres korn der.

I 1570 slutter krigen endelig, og Dorothea har én bekymring mindre. Men resten af livet oversvømmer hun sine enerådige, uregerlige sønner med formanende breve. De er begge lige lovligt festlige, og enkedronningen lægger ikke fingrene imellem.

I et af sine breve til den muntre Magnus ønsker hun at “den almægtige Gud i tide saligt vil tage Eder ud af dette liv”. Hun vil gerne understrege, at hun ikke mener hun kan bebrejdes for hans udsvævende liv “Vi trøste os dog ved, at vi aldrig har ladet det mangle på moderlig straf og formaning.” Hun har én søn mere, Hans. Ham kaster hun sin kærlighed på, og gør ham til hovedarving af sine kontante midler.